

Uusia yleisöjä pilakuville!

Sekalainen seurue kokoontui kaljakuppilaan keskustelemaan siitä, miten suomalaisiin pilakuviin saisi lisää ytyä.

KUVITUS MIHA RINNE

ENSIMMÄINEN KIERROS

Phileas Fogg: YouTube-nettisivulle ladattu Muhammad-video on aiheuttanut levottomuuksia eri puolilla maailmaa, koska videon on katsottu loukkaavan profeetta Muhammadia ja muslimeita. Se on johtanut poliittisilta tarkoitukseltaan kyseenalaisen tuntuisiin mielenosoituksiin, joissa on kuollut kymmeniä ihmisiä. Heti perään ranskalainen Charlie Hebdo -pilalehti julkaisi sarjan pilakuvia Muhammadista. Käsi sydämelle, jos olisitte päätoimittajana jossain lehdessä, julkaisisitteko Muhammad-kuvia?

Jean Passepartout: En usko. Se riippuu paljon taustalla olevasta agendasta. Pelkkä ärsyttämisen ärsyttämisen vuoksi ei ole hedelmällistä.

Aouda: Vaikea sanoa, julkaisisinko. Ehkä, jos kuvat olisivat älykkäitä. Minusta Muhammadin ja muiden sijaan voisi kommentoida enemmän niitä yhteiskunnallisia olosuhteita, joita ilmiöön liittyy.

Passepartout: Jyllands-Postenin vuonna 2005 julkaisemat kuvat olivat ideoiltaan aika alkeellisia. Minusta hyvä pilapiirros ei läiski suoraan päin naamaa. Se on kuin kapakala, haisee ja ärsyttää niin, ettei lukija aina oikein edes tiedä, mikä siinä niin vaivaa.

Aouda: Mainio pilakuva kysyy, muttei välttämättä vastaa. Näkökulmien on hyvä olla ovelia, vähän arvaamattomia.

TOINEN KIERROS

Fogg: Suomalaisia pilapiirroksia on perinteisesti riivannut kiltteyden ohella tuo ilmeisiin näkökulmiin takertuminen...

Passepartout: Mieleeni tulee Hannu Pyykkösen sarjakuva *Pahkasiassa*. Siinä oli todella huonosti piirretty kuva Ilkka Kanervasta, joka pönötti siinä hölmön näköisenä. Alla oli teksti: "Hyvä pilakuva on selkeä ja iskevä. Se ei kaippaa selittelyjä." Kun luen esimerkiksi *Karlsonia* Helsingin Sanomista, käy useinkin mielessä, että "hyvä pilakuva on selkeä eikä kaippaa selittelyjä".

Aouda: Ville Ranta välttää pahimmat sudenkuopat, hänen kuvissaan on monitulkintaisuutta. Jari Elsilällä taas on paikoin hyvää sapekkua.

Passepartout: Kari Suomalainen sanoi aikoinaan: "Älä anna vihasi näkyä". Minusta hän oli oikeassa. Pilakuvasta tulee tehokkaampi, jos ohjelmallisuus ei paista liikaa läpi. Jari osaa tehdä pilakuvia, joita niiden kohteet eivät tajua. Oikeat ihmiset ymmärtävät ne, ja pilkattavat ymmärtävät väärin.

Fogg: Pilakuvien piirtäminen on työnä todella vaikea. Kukapa jaksaa olla loputtomiin terävä? Viiden vuoden jälkeen hyvä pilapiirtäjä on oppinut työnsä, kymmenen vuoden jälkeen hän on parhaimmillaan. Siitä eteenpäin kyse on yleensä vain siitä, miten jyrkkä alamäestä tulee ja kuinka itse kukin vauhtinsa pysäyttää.

Jopa kovan luokan tekijät, kuten Kari, ovat sortuneet uransa viime metreillä.

Passepartout: Pakko on toisaalta ihaila näitä työn sankareita, jotka piirtävät pilakuvan useita kertoja viikossa ja jotkut jopa useita kuvia päivässä. Etenkin Jouko Innasen tuotantotahti on huikea.

NEUVOA-ANTAVA

Fogg: Aikaisempaan aiheeseen palatakseni: saiko ennen piirtää vapaammin? Ovatko ajat koventuneet pilapiirtäjille?

Aouda: Kaikki on suhteellista ja kullakin ajalla tabunsa. Aikalaisten silmissä loukkaavat kuvat tuntuvat vuosia myöhemmin sellaisilta, että ihmettelee, mistä koko kohu on syntynyt. Eric Vasström joutui majesteettirikoksesta vankilaan 1910-luvulla. Nykyään sitä Fyren-lehden kuvaa ei edes ymmärrä ilman pitkiä selityksiä. (Marcel) Gotlib piirsi 1980-luvulla *Fluide Glacial* -lehden sarjakuvan, jossa oli Jeesus ja Muhammed. Tarina oli sen verran härski, että käy mielessä, julkaistaisiinko sitä tänä päivänä.

Passepartout: Vielä 1970-luvulla oli monin tavoin hyvin helppoa. Tabuja riitti rikottavaksi. Monia asioita ei ollut tapana sanoa ääneen, joten sarjakuva- tai pilapiirtäjällä riitti aiheita. Tosin jos seuraamuksia tuli, ne olivat sitten kovia. Ei silloin kirkkoakaan pilkattu, suurissa sanomalehdissä.

Fogg: Tänä päivänä sananvapaus on näennäisesti laajaa. Päätoimittajat tai toimituspäällikötkään eivät puutu pikkuasioihin. Mutta kyllä ne rajat aina löytyvät, ehkä juuri silloin, kun ei odota.

Passepartout: Mauno Koivisto sanoi aikoinaan, että Suomi on sellainen maa, jossa tasavallan presidenttiä voi pilkata vapaasti, mutta paikallista K-kauppiasta ei. Ajatus on totta tänäkin päivänä. Sananvapauden rajat ilmenevät nopeasti varsinkin pienissä lehdissä. Siksi kai paikallislehtien pilapiirroksinkin ovat niin hampaattomia.

Fogg: Pakko myöntää: tahtoisin nähdä hiukan sekaisin menneen paikallislehden pilapiirtäjän, joka alkaisi todella avautua kuvissaan: kertoisi paikallisen kauppiaan yksityiselämästä, tökkisi kunnallispoliitikkoja ja ivaisi koulun rehtoria. Oikeilla nimillä tietysti. Lyhyeen se lysti loppuisi ja käräjille mentäisiin – mutta kyllä puhuttaisiin!

VALOMERKKI

Fogg: Suomalaisella sarjakuvalla menee kuulemma lujaa. Suomalaisesta pilakuvasta ei mitenkään voi sanoa samaa. Uusia tekijöitä tulee harvoin. Samat naamat jatkavat maakuntalehdissä maailman tappiin asti. Maailma on kuitenkin muuttunut aika lailla sitten Kekosen ja Koiviston päivien...

Passepartout: Monet sarjakuvasyndikaatit ovat kyselleet piirtäjiltä, haluaisivatko he kokeilla poliittisia pilapiirroksia. Luulen, että monissa lehdissä olisi kiinnostusta lajin elvyttämiseen. Haasteeseen ei kuitenkaan ole tartuttu. En tiedä, onko kynnys ryhtyä pilapiirtäjäksi liian korkea. Pitää tietää politiikasta ja yhteiskunnasta, pitää kyetä tuottamaan materiaalia jopa päivittäin...

Fogg: Ongelma voi olla rakenteellinenkin. Viime vuosikymmeninä poliittiset pilakuvat on mielletty lähinnä pääkirjoitus- ja mielipidesivujen yhteydessä useita kertoja viikossa julkaistavaksi palstantäytteeksi. Mutta missä on sanottu, että näin täytyy olla?

Aouda: Tiikeri (Arvo Tigerstedt) piirsi aikoinaan HS:n urheiluosastolle juttuja, jotka menivät jonnekin pila- ja sarjakuvan välimaastoon. Myös Titun (Jorma Tiittanen) *Titulointia* poikkesi totutusta rakenteesta. Lehtien eri osastoilla voisi käyttää sarja- tai pilakuvia kolumnin kaltaisina, ajankohtaisina elementteinä. Ja jos perinteisen lehdistön ulkopuolelle mennään, sarjakuvablogit ovat olleet suosittuja viime vuosina. Pilakuva voisi löytää internetistä ihan uudenlaisen yleisön.

Fogg: Totta! Ja miksi tyytyä edes sarjakuvaghetossa pälistelyyn? Uuden Suomen blogeja herjataan, mutta myös luetaan. Minusta sinne

voisi mahtua pari oikein kärkevää tai erikoislaatuista poliittista pilakuvabloggaajaa.

Passepartout: Ideaa voisi kokeilla. Blogit ovat helposti lähestyttävää ja uudenlaiselle sisällölle voisi löytyä lukijoita. Sosiaalinen media ja sen jako-ominaisuudet ehkä tarjoisivat jollekulle leipääkin, ennen pitkää.

JATKOT

Aouda: Oikeastaan olen tällä hetkellä kiinnostuneempi poliittisesta sarjakuvasta kuin pilakuvasta. JP Ahosen *Puskaradio* on ajassa kiinni, siinä on paljon nyansseja ja hauskoja pikku yksityiskohtia. Sen kaltaista kerrontaa ei pilakuvaan voi saada.

Fogg: Pah! Kymmenisen vuotta sitten pilapiirtäjä Matti Remes puolusti lajiaan polvihousuisia sarjakuvapoikia vastaan sanomalla, että sarjakuvien piirtäminen on motocrossia, pilapiirroksia formulaykköstä.

Passepartout: Totta! Formuloissakin jäädytään usein lähtöruutuun jurraamaan. Tai ajetaan sata kierrosta samaa ympyrää.

Aouda: Sarjakuva menee metsään, ajaa omia polkujaan, joita ei ole asfaltoitu valmiiksi.